

عقبی ته سفر

لیکوال:

الحاج عزیز محمد (پر دیس)

د میدان شهر د خروتو د کلي اوسیدونکی

Ketabton.com

د کتاب ځانگړنې

د کتاب نوم:	عقبی ته سفر
لیکونکی:	الحاج عزیز محمد "درویش"
ډیزاین:	محمد جواد "مبارز"
د چاپ کال:	۱۳۹۶ هـ ش
د چاپ شمیر:	(۱۰۰۰) جلد
تلیفون نمبر:	۰۷۰۷۸۵۴۹۴۲

د کتاب لړلیک

- ۱..... د دې کتاب متعلق یو څو خبرې
- ۱..... مرگ د مومن لپاره یوه خدایي ډالۍ ده
- ۳..... د ځنکدن د حالت بیان
- ۴..... د ځنکدن حالت
- ۷..... د شهید احکام
- ۹..... د مړي د لمبولو طریقه
- ۱۲..... مړي ته د کفن ورکولو طریقه
- ۱۲..... د کفن ورکولو طریقه
- ۱۳..... نسخې ته د کفن ورکولو بیان
- ۱۴..... د جنازې د وړلو بیان
- ۱۲..... د جنازې د لمانځه مسایل او طریقه یې
- ۱۹..... د جنازې د لمانځه ترتیب او طریقه یې
- ۲۰..... د جنازې د لمانځه فرضونه
- ۲۰..... او د جنازې سنتونه درې دي
- ۲۳..... د مړي د بنخولو بیان او مسایل
- ۲۵..... متفرقي مسئلې
- ۲۷..... د قبر د حالت بیان او مسائل
- ۳۴..... د حضرت سلیمان علیه السلام کیسه
- ۳۶..... هر مسلمان باید امیدونه مختصر وساتي
- ۳۶..... علماء کرامو فرمایلي چې پر زړونو کې نور (رنا) څلور شیان پیدا کوي:
او هغه څوک چې بیا خپل امیدونه اوږده اوږده ساتي نو الله پاک هغه په
څلور قسمه عذابونو اخته کوي:
- ۳۷..... علماء کرامو بیا لیکلي چې د زړه سختي څلور شیان پیدا کوي:

بسم الله الرحمن الرحيم

د دې کتاب متعلق يو څو خبرې

دا کتاب په نامه د عقبی ته سفر وليکل شو، دا خاص د هغو مسلمانانو لپاره، چې ټول خپل ژوند يې د نيوې کاروبار باندې مشغول ساتلی وی، او تل پدې فکر کې وي چې همدا دنيا ده او د دنيا همدا عيش و نوش مزې او چرچې به وي او بلي خواته مخه نلرو، نو چا د بي علمي په وجه ځان غافله کړی، څوک د دنيا په عيش و نوش باندې مست دي، څوک د مال او دولت په خزانو دوکه شوي دي بعضې داسې فکر کوي چې تل به دا دنيا او دولت وي او هم به زه يم، بله دنيا څه او کاريې څه، نه گرانو وروڼو! بله دنيا راتلونکي او راروانه ده، ډير اوږد سفر او غټ غټ منزلونه مخکې راته پراته دي لکه د عقبی په سفر کې د ځنګدن، قبر، پل صراط، تله د ميزان او د حشر د ورځې سوال او جواب منزلونه راته مخکې په کمين کې لاره راته محاصره کړي ده، بلکه د نجات لاره نلرو او نه بله د نجات لاره راته شته.

که غواړو چې د عقبی د سفر لپاره، ځان سره د خپل نجات لپاره څه ولرو نو بايد د دې کتاب ليکل شوې خبرې په غور ولولو، او پوره عمل پرې وکړو، ترڅو مو الله تعالی د عقبی سفر راته اسانه او لنډ کړي.

مرگ د مومن لپاره يوه خدايي ډالۍ ده

حديث شريف: دا چې خپله د فخر کايينات او رحمت للعالمين حضرت محمد صلی الله عليه واله وسلم مبارک ارشاد دی، هغه فرمايي چې مرگ د مومن لپاره يوه خدايي ډالۍ ده، مطلب دا چې مرگ د مومن لپاره، د دنيوي تکليفونو د خلاصون بهترينه وجه ده، او جنت ته د داخلیدو، او خپل رب سره د ملاقات ذريعه ده، او بنده د يوه عالم نه بل عالم ته انتقالوي چې د دې مثال علماء کرامو د مور خيټي ماشوم سره يې داسی

شودلی دی ماشوم د مور خيټه کې داسي فکر کوي چې بې له مور خيټې نه بله دنيا هيڅ نشته وروسته چې بيا دنيا ته راشي، بيا هلته ورته معلومېږي چې دا خو دنيا ده، نو همدا رنگه د دې دنيا نه بله دنيا هم شته، کله چې مړ شي تعلق يې عالم برزخ او عالم ارواح سره شي نو دا دنيا هسي ورته ښکاري لکه چې ماشوم ته د مور خيټه ښکاره کيده، بيا به داسي فکر کوي چې د دنيا عمر خو يو خوب وو يا خيال^۱.

اوس خو دا ښکاره خبره ده چې هر زيروح د مرگ څکونکی دی او د مرگ نه خلاصون نلري هغه زيروح په انسانانو کې هغه مومن وي يا کفر وي، نروي او که ښځه، لوی وي او که کوچنی، امير وي يا خادم، پادشاه وي او که گدا، صالح وي يا فاسق او فاجر، نو خامخا د مرگ پنځي ته ورځي، او د مرگ پيال به نوش کوي، حتی چې انبياؤ عليه السلام هم ترې مستثنی نشول چې خپله سردارد کونينو هم پکې شامل او د دې فاني دنيا نه يې رحلت کړي.

دا چې د مرگ سلسله ابتدا نه يعنې د مخلوق د پيدايښ نه شروع شوي دا به تر قيامته ادامه کوي لکه چې خپله الله تعالی خپل کلام پاک کې فرمايلي چې (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) يعنې هر زيروح به په خپل وخت سره مري هيڅ رد او بدل پکې نه راځي، الله تعالی بل ځای کلام پاک کې فرمايلي: (خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا) يعنې نیک بخته هغه څوک دی چې دی په خپل ځان د الله پاک حکمونه او د نبی کریم صلی الله عليه واله وسلم مبارکې طريقې عملي کړي، او خپل دنيوي ژوند، د شريعت په رڼا کې په عبادت او بندگۍ سره تير کړي.

کله چې انسان پيدا کېږي، دې ژاري او خپلوان يې خوشحالي او خنداگاني کوي نو کله چې دې خپله مري خپله خوشحالي کوي، خپلوان

^۱ رواه درمختار و شامی

بې ورپسې ژړا او انګولوي کوي.

د ځنګدن د حالت بیان

کله چې مسلمان د دنیا نه رحلت کوي نو سنت طریقه دا ده چې نور مسلمانان به هغه مسلمان چې د ځنګدن وخت یې راشي نو مخ به یې قبلې خواته واپروي یعنې بنۍ اړخ به یې قبلې خواته کړي، ځنې بیا وایي چې ستوني ستغ به یې خملوي چې پښې یې قبلې خواه راشي، سرلاندې به یې یو شی کیږدي، چې مخ یې قبلې ته برابر شي او پورته آسمان ته ونګوري، او که په اړولو او رااړولو کې ورته تکلیف وو نو پر خپل حال به یې پرېږدي، نو کله یې چې ساه اخیستل شروع کړل (او ژر ژر یې نفس اخیستل شروع کړ) او پښې یې سستي شوې، رگونه یې ودریدل، پوزه یې ګډه شوه او د غوږونو دواړو خواوې نرمې د ژیرې د شنه کیدو هغه خوا یې چې کیناستی نو دایې د ځنګدن حالت دی.

په ناستو خلقو کې به یو شخص په کلاره په ټیټه اواز ورته د کلمې شریفې (لا اله الا الله محمد رسول الله) تلقین شروع کړي، پدې خاطر چې ورته فکري شي او دی یې هم ووايي، لیکن نه به ورته وایي چې ویې لوله، دا ځکه چې دا ډیر سخت حالت دی داسې نه چې بل څه یې د خولي نه ونه وځي.

د کليمې شریفې د تلقین نه مقصد دا دی چې ځنګدن کې د دې شخص ژبه په کلمه شریفه جاري شي، که یې یو وارې په تلقین کې کلمه وویلې ورته کفایت کوي. نور به تلقین کوونکی چپ کیږي، دا ځکه چې مراد یې حاصل شو، او که یې د تلقین وروسته بیا خبرې وکړې بیا به ورته کلمه شریفه شروع کړي یا به سورت یاسین پرې شروع کړي، دا ځکه چې د سورت یاسین په لوستلو سره یې ځنګدن اسانېږي، که چیرې دې وخت کې له دې نه کومه د کفر خبره ووتله بد به پرې نه وایو، مونږ به دا وایو

چې د ځنکدن د سختی له وجې نه یې عقل پر ځای نه وو نو ځکه دا خبره ورنه ووتله، دا معاف دی الله تعالی دې پرې رحم وکړي^۱.

مسئله: کله چې مړي نه ساه وتله د مړي اندامونه به برابر کړل شي، یعنې سترگې به یې پټې کړل شي، زنه به یې وتړل شي، د دواړو پښو غټې ګوتې به یې وتړل شي، او که یې سترگې نه پټیدي نو په کراره کراره به یې ورته پټې کړي، پداسې حالت کې به (بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ) وایي نور نو په مړي باندې تر غسل ورکولو قرآن کریم لوستل مکروه دي. کله یې چې مړی وغزوه بیا به لږ غوندې عود یا لبان یا څه بله خوشبویي ورته ولګوی. داسې وخت کې که څوک جنب وي یا دا چې ښځه په حالت د حیض یا نفاس کې وه هغه به ورنه وځي، نور به کوشش وکړل شي چې د مړي تکفین په چالاکی وښي بهتره خبره ده^۲.

د ځنکدن حالت

مجاهد رحمه الله فرمایي چې کله سړی د مرګ حالت ته نږدې شي نو پدې وخت کې ورته د خپل مجلس او مینې د ملګرو صورتونه راشي، که چیرې یې ملګري صالح او نیک خلق وي هغې یې مخې ته راشي او که چیرې یې د مجلس ملګري فاجر او فاسق خلک وي هغه به یې مخې ته راشي، نور نو زموږ په د مسلمانانو قضاوت پوري اړه لري چې کوم ملګری بهتر دی.

حضرت سفیان رحمه الله بیا فرمایي چې کله ملک الموت د انسان زړه د مرګ حالت کې مسح کړي نو دې وخت کې دی د خلکو د پیژندګلوی نه خلاص شي، ژبه یې بنده شي، د نیوی ټول شیان هیر کړي بیا فرمایي چې که چیرې دی د مرګ په نېشه سپور نه وي ده به د ځنکدن د تکلیف د وجې

^۱ رواه دورمختار و بحر رايق

^۲ رواه فتاوه هنديه و شامی

نه په ناستو خلکو توره چله ولی وه.^۱

به بعضي رواياتو کې راځي چې کوم وخت ساه حلق ته راشي نو په دغه وخت کې شيطان ابليس د ده گمراه کولو ډير کوشش کوي، چې انسان گمراه کړي او خطايې باسي.

حضرت جنيد رحمه الله کله چې وفات کيده چا ورته کلمه شريفه (لا اله الا الله) تلقين کوله، نو ده مبارک ورته وفرمايل چې دا ما مخکې ياده کړې ده، او تر اوسه پورې مې دا مبارک لفظ هير کړی هم ندی، چې اوس يې تانه ياد کړم، فعلاً الحمد لله دا مې وظيفه او ژبه مې پرې لمده ده.

بل ځای يو جليل القدر صحابي فرمايلي چې ماته يوه عابد وويل چې په بصره کې يو سړی وفات کيده خلکو به ورته کلمه شريفه د (لا اله الا الله) تلقين کوله، او د ده په ژبه به لس لس روپۍ راتله، او دا هم په لس لس روپۍ پر ژبه به يې ويل.^۲

حضرت موسى عليه السلام کله چې وفات شو الله پاک ورنه وپوښتل چې ای موسى! د مرگ حالت دی څنگه وو بيان يې وکړه، موسى عليه السلام عرض وکړو چې يا الله! ته د زړونو مالک يې او په هر څه واقف يې ليکن ما د ځنکدن حالت پر خپل ځان داسې وليده لکه څنگه چې ژوندی مرغه په اور باندې اړوی او را اړوي، چې نه هغه مري او نه يې ساه وزي، او نه الوتلی شي او دی د کبابيدو حالت کې وي.^۳

بل روايت کې بيا د ځنکدن حالت داسې بيان شوی دی لکه څنگه چې د ژوندی وزه يا چيلۍ څخه پوستکي او باسي.^۴

^۱ رواه فضایل صدقات

^۲ رواه فضایل صدقات

^۳ رواه فضایل صدقات

^۴ رواه فضایل الاعمال

حدیث شریف: یوه حدیث کې نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې د ځنکدن د حالت مشکل داسي دی لکه څنگه چې یو انسان پر بدن باندې (۳۰۰) درې سوه توري خوړلي وي، او د توري هر پرهر پر بدن ښکاري، نو د درې سوو تورو گزار پر بدن او تکلیف د ځنکدن یو شان وي^۱.

حدیث شریف: نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې تاسو مرگ ډیر ډیر یادوی ځکه چې دا عمل ستاسو گناهونه لري کوي، او د دنیا سره بهې رغبتې درته پیدا کوي^۲.

حدیث شریف: د نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم مبارک ارشاد دی فرمایي چې: ای خلکو! د مرگ نه پوښی تاسو د گناهونو نه توبه وباسی، او په نیکو اعمالو تلوار وکړی، هسې نه چې په بل کار مصروف شئ او توبه درنه پاتې شي، الله پاک سره خپل زړه وتړی، او خپله ژبه په ذکر سره عادت کړی، او خپله صدقه مستحقینو ته خفیه ورکړی^۳.

یو بزرگ فرمایي:

۱. چې دا د تعجب ځای دی چې څوک پدې یقین ولري چې مرگ شته او هر وخت راتلونکی دی، نو دی بیا ولې په لږ غوندې خوشحالی دی خوشحالي کوي؟

۲. بل د تعجب ځای دا دی چې څوک پدې یقین ولري چې دوزخ حق دی حشر یې معلوم ندی نو بیا ولې په خبره خاندی؟

۳. دا هم د تعجب ځای دی چې دوی د دنیا انقلاب ښه ويني، نو بیا ولې په دنیاوي معاملو مطمئن کیږي؟

^۱ رواه فضایل صدقات

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه فضایل صدقات

۴. دا هم د تعجب ځای دی چې پدې یقین ولري چې تقدیر برحق دی او څه چې ورته مقرر وي هغه به خامخا ورته رسیږي، نو بیا ولي مصیبتونه او چتوي؟^۱

مسلمه بن عبدالمالک رحمه الله د وفات وخت کې ډیر ژړل، چا پوښتنه ورنه وکړه چې ولرې ژاړې؟ ده ورته وفرمایل چې زه د مرګ د ویرې څخه نه ژاړم، زه پدې ژاړم چې ما (۳۰) کاله په جهاد کې تیر کړل، څومره مې چې جهاد ته ادامه ورکړه لیکن زه شهید نشوم، دا دی اوس د زنانه وو غوندې په کټ کې پروت او په سره تبه مرم.^۲

یوه حدیث شریف کې راغلي چې یوه ورځ حضرت بي بي عایشې رضي الله تعالی عنها نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله پاک رسول! چې بې د شهادت نه بل څوک د شهادت درجه وړای شي او د شهیدانو ډله کې شاملیدای شي؟ نو نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم ورته وفرمایل: چې څوک یوه شپه او یوه ورځ کې (۱۰۰) سل وارې مرګ یاد کړي نو هغه شخص د شهیدانو ډله کې شاملیدای شي.^۳

د شهید احکام

شهید پر درې قسمه دی:

۱. دنیوي شهید. ۲. اخروي شهید. ۳. صرف د آخرت شهید.

دنیوي او اخروي شهید ته غسل نه ورکول کیږي، باقاعده کفن هم نه ورکول کیږي ولې چې اخروي ته ثواب ډیر دی.

دوهم قسم شهید حکم بیا دا دی چې هغه ته د نورو مړو غوندې غسل

^۱ رواه فضایل صدقات

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه فضایل صدقات

او کفن ورکول کيږي او په آخرت هم ورته ثواب شته.

اول قسم شهيد ته کامل شهيد ويل کيږي چې د هغه لپاره (۷) اوه شرطونه دي:

اول مسلمان دی کافر شهيد کيدای نشي.

دوهم او دريم شرط يې دا دی چې عاقل او بالغ وي نو که په وړو کي توب يا دا چې ليونتوب کې ووژلی شي په اول قسم شهادت کې شامل دی.

خلورم شرط يې دا دی چې هغه پاکی کې شهيد شي، په جنابت کې نه وي، او بنځه په حيض او نفاس کې نه وي.

پنځم شرط يې دا دی چې بې گناه وژلی شوی وي يا يې سوزولی وي يا غرق شوی وي نو دا شهيد په اول قسم کې شامل ندی، او که څوک په شرعي جرم ووژل شو هغه هم شهيد ندی غسل وغيره هر څه ورته ورکول کيږي.

شپږم شرط يې دا دی چې يو مسلمان راپورته شو بل مسلمان يې غير جارحه آله باندې وواژه يا يې په جارحه آله په خطايي سره وواژه، يا دا چې څوک مړ وموندی شو، نو بيا په داسي حالت کې قاتل باندې مالي عوض واجب دی او قصاص نه خلاص دی.

اووم شرط يې دا دی چې کوم شخص په جارحه يا غير جارحه آله مړ شو، نو دا هم په اول قسم شهادت کې شامليدای نشي، او که چيرې څوک د خپل نفس بال او بچ يا د بل مسلمان د دفاع حالت کې ووژل شو نو دا کامل شهيد دی.^۱

مسئله: که څوک د الله پاک لاره کې شهيد شو، او مذکوره شرايط او

^۱ رواه درمختار و شامی

شواهد پکې نه وي نو دا هم شهید دی خو صرف دا شهید د آخرت شهید دی یعنی ثواب موعود ورته نشته، لیکن د دنیا احکام به نورو مړو غوندي ورباندي جاري کیږي، یعنی غسل او کفن به ورکول کیږي^۱.

د مړي د لمبولو طريقه

مسئله: د مړي د لمبولو مستحبه طريقه داسي ده چې اول به تخته راوړي شي، ښه به يې پاکه و مينځي لږ غوندي خوشبويي به پرې ولگول شي، مړی به پرې ځملي جامې به يې په کلاره کلاره ورنه وباسي، دا ځکه چې هغه د ځنکدن د سختيو نه تکه او پارچه پارچه وي، حال يې بيان شوی دی لیکن مړی به په تخته راستن ته برابر چې مخ يې قبلې خواته وي، او که نه بهتري يې بيا پر دې کې ده چې پشې يې د قبلې خواته کړي، شاه په تخته به يې ځملي د تختې د سر خوا به لږ غوندي جگه او د پښو خوا به يې لږ غوندي ټيټه وي، مړی به مايل غوندي په تخته پروت وي^۲

مسئله: په غسل ورکولو کې به کله يې چې جامې ورنه لرې کړې، په فرضو به يې يوه پاکه پرده واچوي غسل ورکونکی به يوه خلیطه په لاس کوي، اول به استنجاء وکړي، استنجا به اول په لوتو بيا به يې په اوبو استنجا ورکړي، اوبه اچونکی به اوبه په پرده اچوي، غسل ورکونکی به استنجا ورکوي، کله چې استنجا نه خلاص شو، دا خلیطه به لري کوي بيا به دواړه لاسونه درې واري تر مړوندو پورې، بيا به يې خوله درې واري و مينځي حتی شونډو لاندې به اوبه ورسوي بيا به يې پوزه درې واري حتی چې د پوزې نرمی يې دننه لمدې شي، بيا به يې مخ درې واري بيا به يې ښی لاس تر څنگلو پورې او بيا به يې چپ لاس تر څنگلو پورې و مينځي بيا به يې د سر مسح وکړي آخر کې به يې دواړه پښې تر بجلکو

^۱ رواه درمختار، شامي و بحر رايق

^۲ رواه عالم گير او شامي

پورې درې درې وارې ومینځي لکه څنګه چې ژوندی شخص د لمانځه لپاره اودس کوي، په همدې شکل به اودس ورکړي.

که چیرې مړی جنب وویا دا چې ښځه د حیض او نفاس په حالت کې وه دلته عالمانو فرمایلي چې د چهار اندام اودس وروسته به د مړي سر او ږیره په صابون یا بل شی ومینځي چې صفا شي، شرط دا دی چې سريې وينستان ولري.

بيا به مړی په ګڼن اړخ په تخته واړوي په شیر ګرمه اوبو البته عود یا د بيري پانې به پکې جوش شوي وي، درې وارې به يې د سر نه تر پښو پورې اوبه پرې واچوي، چې ټول بدن ته يې اوبه ورسېږي، بيا به مړی په ښی اړخ راواړوي د سر نه تر پښو به يې درې وارې اوبه واچوي چې ټول بدن ته يې اوبه ورسېږي، بيا به غسل ورکوونکی مړی لږ غوندې کینولو ته برابر کړي چې کوم فضله مواد يې معده کې وي هغه خارج شي، نو کله چې مړی ته غسل ورکول شو نو په یوه پاکه ټوټه به يې وچ کړي دا پورته طریقه چې یاد شوه دا یو سنت طریقه ده.

نوټ: کله چې مړي ته غسل ورکړو عین د غسل په طریقه به آخر کې پر مړي چې کافور پکې جوش شوي هغه اوبه به هم په مړي دوهم وار اچوي، بيا به يې په پاکه ټوټه وچوي.

مسئله: د مړي وينستان تراش کول، د نوکانو اخیستل او د وينستانو ګومنځول مکروه دي.^۱

مسئله: غسل ورکوونکی به بلکل د مړي عیبونه نه افشا کوي.

مسئله: مړی ته به خپلوان یا دا چې صالحان کسان غسل ورکوي.^۲

^۱ رواه رد مختار

^۲ رواه دور مختار

مسئله: ښځې ته خاوند غسل ورکولای شي، لیکن ښځه خاوند ته غسل ورکولای شي، دا ځکه چې د خاوند په مرگ نکاح نه ختمیږي، او د ښځې په مرگ نکاح ختمیږي.^۱

مسئله: که ښځه مړه شوه بله ښځه نه وه او نه یې بل محرم وو بیا به غیر سړی خلطه پلاس کوي تیمم به ورکړي، لیکن گوري به نه ورته، سترگي به پټوي.^۲

مسئله: که د مړي صرف سر پیدا شو، غسل ورته نشته او که نیم نه زیات بدن یې پیدا شو او سړيې ورسره وو غسل به ورکوي دفن کوي به یې، او که چیرې نیم بدن یې مکمل وو د نیم نه کم نه وو او سړيې ورسره وو غسل به ورکړي. دفن به یې کړي.^۳

مسئله: یو ځای کې مړي زیات وو د مسلمان او کافر فرق پکې نکیده نو ټولو ته به غسل ورکړي، کفن به هم ورکړي یوه هدیره کې به یې ښځه کړي.^۴

مسئله: که چیرې مړی نابالغ وو، هلک وي او که نجلی، نارینه او ښځینه دواړه کولای شي چې غسل ورکړي.^۵

مسئله: جنب او حیضې او نفاسه ښځه به مړي ته غسل نه ورکوي، ورته مکروه ده.

مسئله: کوم بچی چې د موره مړ پیدا شو او هغه کې د ژوند هیڅ علامات ونه لیدل شو غسل به ورکوي، کفن به نه ورکوي په یوه ټوټه کې

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ رواه قاضی خان

^۳ رواه بحر راییق

^۴ رواه شامي

^۵ رواه درمختار

به يې تاو کړي، ښځ به يې کړي، د جنازې لمونځ هم پرې نشته ليکن نوم به پرې ږدي.^۱

مړي ته د کفن ورکولو طريقه

مړي ته د کفن ورکولو مخکې، پر ژوندو باندې مړي ته غسل ورکول فرض کفايي ده.^۲

مسئله: د نارينه لپاره مسنونه کفن درې ټوټې دي، اول ايزار. دويم قميص او دريم لفافه ده.

ايزار د سر نه تر پښو پورې وي، قميص بيا د مړي تر قدم پورې چې دا تکه به په بر شکول کيږي، دومره به يې شکوي چې د مړي سر پکې ننوزي، مخکنی لمن يې د پښو تر ځنگونو پورې پرې غوړول کيږي، لفافه بيا د ايزار نه لږ غوندي اوږد وي د دې د پاره چې مړی ټول پکې تاو شي، بيا د سر او پښو د ځوانه وتړل شي.^۳

مسئله: د ښځې لپاره کفن بيا پنځه ټوټې دي چې درې يې د مردانه غوندي، څلورم يې سينه بند دی او پنځم يې خمار (ټکری) دی چې درې شرعي گزه وي.^۴

د کفن ورکولو طريقه

اول به په کټ يا غولی باندې به لفافه وغوړوي.

دویم په لفافه به برسیره ايزار وغوړول شي.

دریم به په ايزار برسیره به د قميص نیمه حصه وغوړول شي، او نیمه

۱

^۲ رواه شرح تنوير و شامي

^۳ رواه درمختار

^۴ شامی، درمختار و بحر رايق

حصه د قميص به د سر خواته راټوله شي، بيا به مړی پرې د غسل او وچولو نه وروسته د تختې نه په قاره جگ کړي، او پکې به يې خملوي، د قميص ټوله شوي خوا به پورته کړي د مړي سر به پکې نښاسي او د مخې خوا لمن به يې ترزنګنو پورې وغوروي، البته زنگنه به هم پکې پټوي، بيا به د غسل پرده ورنه ټوله کړای شي. بيا به د ايزار چپه خوا پرې راواړوي، بيا به يې نښۍ خوا پرې راواړويو بيا به د لفافې چپه خوا پرې راواړوي، بيا به يې نښۍ خوا پرې راواړوي بيا به د لفافې سر خواته او پښو خواته وتړي.^۱

مسئله: د کفن لپاره سپين تاري تکه بهتره ده، هغه که نوي وي يا زړه ليکن پاکه به وي د ويختو او خرمنې کفن مکروه دی، د نښې لپاره ورينمين کفن جايز دی.^۲

نښې ته د کفن ورکولو بيان

اول به لفافه ورته وغورول شي، دويم د هغه د پاسه بيا ايزار وغورول شي، دريم د ايزار د پاسه به ورته قميص وغورول شي، د قميص نيمه حصه به پرې وغوري، او نيمه حصه به يې د سر خواته ټوله کړي، مړی به تختې نه په قاره پورته کړي او پکې ودې غزوي بيا به د مړي کوڅۍ يا وينستان دوه حصې کړي، د قميص د پاسه به يې د سينې نښۍ او چپې خواته اوږدې واچوي.

بيا به يې ټکری د هغې پرمخ او وينستانو باندې وغوروي، ليکن نه به يې تړي او نه به يې کلوله کوي، بيا به په ترتيب سره اول د ايزار چپه خوا وروسته به يې نښۍ خوا پرې راټوله کړي، دويم سينه بند به ټکری نه پس او د ايزار نه مخکې تړل هم جواز لري، او که يې دا ټول د کفن د پاسه

^۱ رواه شامی و رد مختار

^۲ رواه در مختار او شامی.

وتري هم ورته جواز لري.

بيا به د نارينه په شکل ايزار او د قميص اول چپه خوا پرې واړول شي.
بيا به يې بنۍ خواگانې پې راواړوي او د ايزار سر خوا او د پښو خوا به
يې وتري.^۱

مسئله: نابالغ مړي ته کفن د بالغ په شکل ورکول کيږي مراحق ته هم
پدي شکل او که چيرته ډير واده وه هلک ته دوه چې يو ايزار بل خادر دی،
او نجلی لپاره هم صحيح دی.^۲

مسئله: که د انسان يو اندام يا نيم بدن بې د سر نه پيدا شو، کفن نه
ورکول کيږي، نو په يوه ټوټه کې به يې تاو کړي بنځ به يې کړي، او که بدن
يې نيم نه زيات وو يا پوره نيم وو او سر ورسره وو بيا نو پوره کفن ورکول
کيږي.^۳

مسئله: که په قبر کې مړی پيدا شو، او هغه خراب شوی نه وو، او که
تازه وو نو کفن به ورکړي، بنځ به يې کړي.^۴

مسئله: نارينه ته دوه کفنه د ضرورت وخت کې هم جواز لري، ايزار او
لفافه او د بنځې لپاره ضرورت وخت کې که درې ټوټي وي کفايت کوي،
ليکن کم نه وي نو به هغه ايزار، لفافه او ټکری وي د بنځې لپاره.

د جنازې د وړلو بيان

مسئله: که مړی بچی وه هغه که شیر خوار وي يا يې نوی بيل کړی وي
د هغه وړل لاسونو کې پکار دی او که لږ غوندې لوی هم وي، په وړو کې
به يې يو بل ته ورکوي يا به يې يو بل ورنه اخلي، او که لوی وو په کت کې

^۱ رواه شامي درمختار و بحر

^۲ عالم گير

^۳ رواه شامی

^۴ رواه شامي

به يې وړي څلور کسانو باندې^۱.

مسئله: د جنازې د وړلو مستحبه طریقه دا ده، چې اول به د کټ چپه پښه په ښۍ اوږه جگوي کم د کمه به يې لس قدمه یوسي، بیا به يې د کټ وروستی چپه پښه په ښۍ اوږه نیسي کم د کمه به يې لس قدمه وړي، دریم بیا به مخې ته ورځي د کټ ښۍ پښه په چپه اوږه اخلي اقل لس قدمه به ځي بیا به وروستی ښۍ پښه د کټ په چپه اوږه اخلي لس قدمه به ځي په ترتیب سره به يې وړي دا ځکه چې حدیث مبارک کې راغلي چې څوک جنازه څلویښت قدمه یوسي هغه ته الله پاک ډیر ثوابونه ورکوي^۲.

مسئله: جنازه چالاک وړل په وقار سره سنت طریقه ده، لیکن دومره چالاکي باندې نه چې مړي ته یا وړونکي ته څه تکلیف پیدا شي^۳.

مسئله: که جنازه په لاره روانه وه او څوک ناست وو هغه به ورته نه دریږي او که ورسره د تلو اراده یې وه جگړې به په وړو کې به ځان داخلوي، او کوم کسان چې جنازې سره روان وي هغوي ته بیا ناسته جواز نلري^۴.

مسئله: مستحبه طریقه دا ده چې څوک جنازې سره ځي، هغه به يې شاته ځي همداسې د جنازې ښۍ خواه او چپې خواته تلل هم مکروه دي^۵.

مسئله: په جنازه کې شاته تلل غوره دي، او که ښځې ورسره وي نو بیا مخکې تلل جواز لري، در صورت چې جنازې سره د ښځو تلل مکروه تحریمي دي^۶.

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ رواه ؟؟؟ الفلاح و درمختار

^۳ رواه بحر رايق

^۴ رواه مراتي فلاح

^۵ رواه درمختار و شامی

^۶ رواه درمختار تو بحر رايق

مسئله: که څوک جنازې سره روان وي، هغه لپاره تلاوت او نورو دعاگانو لوسته په زوره مکروه دي.^۱

مسئله: د جنازې مخکې تلل مکروه دي، هغه که سپور وي یا پیاده وي، او که چیرې شاته سپور وي بیا ورته جواز شته.^۲

د جنازې د لمانځه مسائل او طریقه یې

د جنازې لمونځ فرض کفایي دی، د جنازې لمونځ کوونکو باندې کوم شرایط چې د نورو لمونځونو دی د دې لمانځه لپاره هم دی، لکه قدرت، عقل، بلوغ او اسلام، لیکن یو شرط دلته چې زیات دی هغه دا دی که کوم شخص د جنازې خبر وي او که خبر نه وي نو بیا پرې لازم ندی.

مسئله: د جنازې د لمانځه د صحیح کیدو لپاره دوه شرایط دي، یو قسم هغه دی چې هغه تعلق لري د جنازې کوونکي سره، بل قسم هغه دی چې تعلق لري د میت (مړي) سره.

نو کوم چې لمونځ کوونکی سره تعلق لري، چې نورو لمونځو کې سابت دی، لکه طهارت حقیقي او حکمی د بدن، طهارت د لباس او بدن او مکان ستر عورت، قبلي ته دریدل او نیت البته وخت ورسره شرط ندی، او په مکروه اوقات کې مکروه او منع دی.^۳

مسئله: که امام بې طهارت څخه جنازه وکړه، جنازه یې ونه شوه چې د ده ونه شوه نو د ټولو جنازه ونه شوه، او که د امام طهارت وو، د مقتدیانو طهارت نه وو جنازه یې وکړه، جنازه کیږي دوباره جنازې ته حاجت نشته، دا ځکه چې جنازه پر یوه شخص هم کیږي.^۴

^۱ رواه بحر رايق

^۲ رواه فتح القدیر و بحر

^۳ رواه شامي و رد مختار

^۴ رواه شرح التنوير و رد مختار

مسئله: په جنازه کې که اوبه هم موجود وي او دې يې په استعمال قادر نه وي نو تیمم ورته جواز لري.

مسئله: که بوتونه يې پر پنبو و، جنازه يې کوله نو په کوم ځای چې ولاړ وي هغه ځای باید پاک وي او که بوتونه يې ويستلي وو پرې ولاړ وو هم جنازه يې کيږي، دا ځکه هغه يې مکان شو^۱.

مسئله: دلته کوم شرایط چې مري پورې تعلق لري لکه:

۱. شرط يې اسلام دی، د کافر جنازه نشته. مسلمان چې هر قسم وي، فاسق وي او که بدعتي نو د جنازې لمونځ يې شته، سواد خو کسانو لکه چا چې د اسلام پادشاه نه بغاوت کړی وي،

۲. ډاکو دی چې عین جنگ کې هلاک شي، جنازه يې نه کيږي په غسل کې د عالمانو اختلاف دی او که د جنگ نه بعد مړ شویا قتل کړای شو، یا په خپل مرگ مړ شو، بیا يې جنازه شته کولای يې شي.

۳. چا چې قصدا خپل پلار وژلی وي، یا يې مور وژلي وي د هغه جنازه نه کيږي.

۴. چا چې قصدا خودکشي کړي وي اگر چې دا د بل قتل نه زیات گناه لري، لیکن د جنازې لمونځ يې کيږي.

مسئله: که وړوکی نابالغ مړ شو، صرف پلار يې مسلمان وو مور يې کافره وه یا يې مور مسلمان وه صرف پلار يې کافرو، دلته وړوکی دواړو حالاتو کې مسلمان گڼل کيږي، دا ځکه چې صغیر د دین تابع وي، د جنازې لمونځ يې کيږي^۲.

مسئله: میت نه مراد هغه دی چې دی د مور وژندی پیدا شوی وي بیا هغه مړ شوی وي نو که د مور مړ پیدا شوی وي، پر هغه د جنازې لمونځ

^۱ بحر رايق^۲ رواه شامي

نشته^۱.

مسئله: دوهم شرط یې دا دی لکه:

د مړي بدن باید پاک او صفا وي، حکمي او حقيقي نجاست پرې نوي، د کفن پاکوالی یې شرط دی او که چیرې د کفن کولو نه پس مړی نه څه نجاست ووت، او بدن یې پرې بیلمازه شو، یا یې کفن نو دا مضر ندی، لمونځ یې کیږي، او که چیرې مخکې ناپاک وي بیا لمونځ یې نه کیږي.^۲

مسئله: که مړي ته غسل نه وو ورکړل شوی یا دا چې اوبه نوی او تیمم هم نه وو ورکړل شوی جنازه یې نه کیږي او که مړی ښځ شوی وو، خاورې پرې اړول شوی وي نو بیا یې په قبر جنازه وکړه شي، او که د مړي جنازه یې وکړه، ښځ یې کړو خاورې پرې واچولی بیا وروسته وریاد شو چې غسل وغیره خو دده نه وو شوي نو صرف په قبر یې جنازه وکړه مخکې جنازه یې صحیح نده دا ځکه چې شرط د طهارت یې موجود نه وو او اوس یې طهارت ممکن ندی، لمونځ یې کیږي.^۳

مسئله: که مړی په کټ کې پروت وو او کټ پاک وو، کټ په ناپاک ځای وو دلته جنازه یې کیږي.^۴

مسئله: دریم شرط یې ستر عورت دي:

که مړی بالکل لوڅ او لغړ وو لمونځ د جنازې یې نه صحیح کیږي.^۵
څلورم شرط یې دا دی چې مړی باید حاضر وي ټول یا اکثره لکه نیم بدن سره د سره نو په غایب باندې جنازه صحیح نده.

^۱ رواه شامي

^۲ رواه دمختار

^۳ رواه بحر رايق

^۴ رواه قاضي خان

^۵ رواه درمختار

پنځم شرط يې دا دی چې مړی باید مخې ته ایښی وي ، شاته که مړی ایښي وي جنازه يې صحيح نده.

شپږم شرط يې دا دی چې مړی باید په کټ کې یا بل شي کې وي هغه پروت وي او که په حیواناتو یا دا چې خلقو او چت نیولی وي د جنازې لمونځ يې نه کیږي.

د جنازې د لمانځه ترتیب او طریقه يې

د جنازې د لمانځه طریقه دا ده چې اول به نیت داسې وکړي (نَوَيْتُ أَنْ أَصَلِّيَ لِلَّهِ تَعَالَى أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ صَلَاةَ الْجَنَازَةِ أَثْنَاءَ اَللَّهِ تَعَالَى وَالدُّعَاءُ لِهَذَا اَلْمَيِّتِ.) او که په پښتو يې وایي نو داسې به وایي: نیت مې وکړو د زړه د اخلاصه آدا کوم لمونځ د جنازې چې ثناء د پاک رب او دعا ده، لپاره د دې مړي، نیت چې په هر قسم وي صحت لري، لیکن درست او صحیح وي.

د نیت وروسته به په الله اکبر ویلو سره خپل دواړه لاسونه غوږونه کوز کړي، بیا به يې د نامه پر سر وټې، بیا به دا ثناء (يَعْنِي سُبْحَانَكَ اَللَّهُمَّ) داسې ووايي (سُبْحَانَكَ اَللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاءُكَ وَكَأَلَا غَيْرُكَ) بیا به الله اکبر بې له لاس او چتولو نه وایي، بیا به دا درود شریف ابراهیمي ووايي (اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) بیا به الله اکبر بې د لاس او چتولو نه ووايي، در صورت چې مړی عاقل او بالغ وي (اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأَنْثَنَا اَللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مَتَا فَاحْيِهِ عَلَى اَلْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مَتَا فَتَوَفَّهُ عَلَى اَلْإِيمَانِ) او که چیرې مړی اصلی لیونی یا نابالغ هلک وو د هغه لپاره دا دعا ویل کیږي (اَللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرْطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَ مُشَفَّعًا) ووايي کله يې چې دا اخري دعا ولوستله بیا به الله اکبر بې د لاس او چتولو نه ووايي. بیا به اول ښی طرف ته بیا چپ طرف ته سلام

وگرځوي، نو د جنازې لمونځ يې ادا شو پدې لمانځه کې د قرآن کریم لوستل او رکوع وغيره بلکل نشته.^۱

مسئله: او که چيرې مړی لیونی یا نابالغه نجلۍ وه نو دا دعا به ووايي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا قَرَطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا آجَرًا وَذُخْرًا وَجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَّعَةً) او که دا هم نشي ویلای، صرف څلور تکبیرونه هم کفایت کوي دا ځکه چې صرف تکبیرونه هم د مړي لپاره رحمت دی او جنازه کې درود ویل څه فرض ندي بلکه سنت دی.^۲

د جنازې د لمانځه فرضونه

مسئله: د جنازې د لمانځه فرضونه دوه دي:

1. څلور تکبیرونه د جنازې.
2. قیام دی یعنې د جنازې لمونځ به په ولاړې کوي.

او د جنازې ستونه درې دي:

1. د الله پاک ثناء او حمد ویل دي.
2. د درود شریف ویل دي.
3. د مړي لپاره دعا ویل دي او جماعت پکې شرط ندی دا ځکه چې جنازه په یوه شخص هم کیږي، جماعت پدې ضروری دی، چې د جمعي دعا اثر ډیر دی.^۳

مسئله: امام تکبیر په زوره وایي او مقتدیان یې په خفیه سره وایي، سلام هم په زوره وایي باقي ثناء او دعاگانې په خفیه سره ویل کیږي.^۴

^۱ رواه درمختار، شامي و بحر

^۲ رواه عالمگیری و بحر رايق

^۳ رواه شرح تنوير، شامي و بحر رايق

^۴ رواه هنديه

مسئله: امام ته د مړي د سيني برابر دریدل مستحب طریقه ده، هغه که مړی نړوي یا بنځه، بالغ وي او که صغیر، لیکن که مړي ډیر ورو بهتره دا ده چې جدا جدا یې جنازه وشي اول به د اولنی جنازه لمونځ کوي، همداسې په ترتیب سره کومه چې مخکې راوړل شوي، جنازه به یې کوي او کله چې ټولې جنازې یو ځای راوړل شوي، اول به د هغه جنازه مخې ته راوړل شي، چې هغه عالم او صاحب رسوخ په عمر کې زیات وي د ټولو جنازو یو ځای لمونځ کول هم جواز لري، لیکن بهتره داده چې ټولې جنازې په یو صف کینښوول شي، په ترتیب سره د ټولو سرونه به یوې خواته او پښې به یې د ټولو بل طرف ته راشي، دلته بهتري پدې کې ده چې د امام مخې د هغوي د سيني برابر دریري او که چیرې د یوې جنازې سر د بلې جنازې پښو سره وي هم فرق نلري، نو کوم یو چې مخې ته وي امام به د هغه سيني ته دریري^۱.

مسئله: په جنازه کې مستحبه طریقه داده چې باید درې صفه جوړ شي تردې حده چې ټول مقتدیان که او نه فره هم وي نو یو به امام شي اول صف به درې تنه شي، دوهم صف کې دوه آخر کې یو تن ودریري.

مسئله: په جنازه کې که څوک اول تکبیر ته راونه رسیدو، یا دا چې څو تکبیرونه ورنه فوت شوي وو کله چې امام سلام وگرځاوه، دې به خپل باقي تکبیرونه پوره کړي، ولې چې دی مسبوق گڼل کیږي.

مسئله: که امام د جنازې لمانځه کې د څلورو نه زیات تکبیرونه وکړل، د امام صاحب په نزد مقتدیان دلته د امام متابعت نکوي، دوی به تکبیر نه وایي چپ به ودریري، امام سره به بیا خپل سلام وگرځوي^۲.

مسئله: که جنازې مختلفې وي او په یوه لمانځه کې یې کولې نو اول

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ رواه رد مختار

به اما مخې ته د سړيو بيا وړپسې به د هلکانو او وړپسې به د ښځو آخر کې به د جنکيو صف تړي.^۱

مسئله: هغه مسجد چې د پنځه وخته لمونځ يا د جمعې د لمانځه لپاره جوړ شوی وي هلته به له عذره جنازه کول مکروه تحریمي دی، نو دلته که جنازه په مسجد کې وي يا بیرون، لیکن لمونځ کوونکی به مسجد کې وي. عذرنه مقصد دا دی، شدید باران، واوره يا بل څه مشکل وي.^۲

مسئله: د جنازې لمانځه کې اول حق د اسلام پادشاه دی که پادشاه موجود نه وو بيا حق د نايب دی چې امامت يې وکړي، که دا نه وو بيا حق د قاضي دی که قاضي نه وو بيا يې حق د نايب دی او که دا هم نه وو نو بيا د امامت حق د محلي د امام دی چې جنازه يې وکړي، او که امام د محل نه وو نو بيا د امامت حق د ده د نږدې رسته دار دی لکه د پلار، تره (کاکا)، ماما بيا ورور دی په دوی کې هريو چې عالم، هوښيار او با تقوی وي او که نه وو نو بيا امام د جومات ورته بهتر دی.^۳

مسئله: د جنازې د ادا کولو لپاره که يې ولې چاته اجازت وکړو صحيح خبره ده، دلته که متوفی نه دوه ځامن پاتي شول يو مشر او بل کشر وو نو اولنی حق د مشر دی.^۴

مسئله: که به له اجازې د ولي نه چا د جنازې لمونځ وکړو ولي اختيار لري چې بيا د سره جنازه وکړي، او که مړی دفن شوی وي، بيا يې په قبر هم جنازه کولی شي.^۵

^۱ رواه عالمگیر

^۲ رواه هندي و رد مختار

^۳ رواه شرح تنوير و رد مختار

^۴ رواه رد مختار

^۵ رواه در مختار و شامی

مسئله: که چا په ژوند وصیت وکاوه چې زما جنازه دې فلانی سړی وکړي، یا یې دا وصیت وکړو چې ماته دې فلانی شخص غسل راکړي، نو پدې وصیت عمل ضرور ندی دلته ولي ته حق ورکول شوی چې د جنازې لپاره کوم کس تعین کوي او هم د مړي غسل لپاره هر شخص تعین کوي، دا د ولي اختیار دی.

د مړي د ښخولو بیان او مسایل

مسئله: د مړي ښخول فرض کفایي ده، در صورت چې امکان یې د ښخولو وي که امکان د ښخولو یې نه وه مثلاً بحر کې سړی په جهاز کې مړ شه، تر وچې پورې مسافه ډیره وه نو مړی خرابیده، نو دی مړي ته به غسل ورکوي، کفن به ورکوي، جنازه به یې کوي بیا به دا مړی قبلې خواته په ښی اړخ دریا ب ته وغورځوي.

که چیرې د خرابیدو خطر یې نوه بیا به یې د ځان سره خشکې ته وباسي هلته به یې ښخ کړي.^۱

مسئله: قبر د مړي لپاره کم د کمه باید د نیم قد په اندازه ژور وشکوي، او په اوږدوالي کې قبر به په اندازه د قد د مړي وکیني، او پلنوالی بعضي روایاتو کې راځي چې نیم قد په اندازه وي.^۲

مسئله: قبر پر دوه قسمه دی:

۱. اول قسم ته یې لحد وايي.

۲. دویم قسم ته یې شق یا لشتی وايي.

لحد هغه دی چې قبر کله وشکاوه، بیا به یې قبلې خوا غاړه کې

^۱ رواه محیط و هندیه

^۲ رواه شامی و در مختار

^۳ رواه بحر رائق و شامی

و شکوي، بیا به دننه پکې مړی کیږدي، دې قسم قبر ته په اصطلاح کې شامي هم وایي.

او شق قبر دا دی چې ابتدا کې سیده قبر و شکوي، بیا یې منځ او مابین کې سیده د مړي د جسد په اندازه جدا و شکوي، بیا هلته مړی پکې کیږدي، په قبرو کې لحد د شق قبرو نه بهتر دی او که چیرې ځمکه شگلنه او نرمه وي خوف یې د لویدو وي نو بیا ورته د شق قبر کیندل غوره دي^۱.

مسئله: د ضرورت په وخت کې تابوت کې د مړي بنځول، فرق نلري او بې ضرورت نه بیا د مړي بنځول تابوت سره مکروه ده، لیکن د بنځې لپاره با تابوت غوره دی^۲.

مسئله: د مړي لاندې قبر کې درئ او پوزې غوړول جواز نلري بلکه د خاورو هوارول بیا مسنونه طریقه ده^۳.

مسئله: د مړي په بنځولو کې د پردې غوړول هم مستحبه طریقه ده، د نارینه لپاره په باران وغیره کې هم فرق نلري، مړی به قبر ته داسې ورکوزوي چې اول به جنازه د قبر د قبلې خواته کیږدي او کوزونکی به د قبلې خواته درېږي، کوزونکي باید طاق وي، دا مسنونه طریقه ده، او که نه وي هم فرق نلري، دا ځکه چې نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم یې قبر ته څلورو کسانو مدینه منوره کې کوز کړی وو چې یو یې حضرت عباس بل فضل بن عباس دریم حضرت علي او څلورم حضرت صهیب رضی الله تعالی عنهم وو.

د قبر کوزولو کې (بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ) به وایي. دا چې بعضي عوام دا خبره کوي چې د قبر ایښوولو وخت به بانگ یعنې د آذان

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ درمختار او شرح منیه

^۳ رواه شرح منیه

کلمي وايي ليکن دا بدعت دی.

کله چې مړی قبر کې کينسوده نو مخ به يې قبلې خواته وگرځوي، هغه غوټي يې چې لفافې ته د سر او پنبو خواته ورکړي هغه به خلاصې کړي، دا ځکه چې د مړي د لوڅيدو خطر ه نوره ختمه شوه.

دلته که چيرې د قبر د لوييدو خطر ه وه د لحد پخول په خامو يا پخو خښتو ورته جواز شته، نور نو د مړي په قبر باندې د خاورو اچول به د سر د خواته شروع کړي نو کومې خاورې چې د قبر نه ختلي وي، زياتي خاورې اچول مکروه دي نو که په قبر يوه ليشته جگې راغلي خير دی او د قبر د خاورو اچولو نه پس په قبر باندې اوبه پاشل مستحبه طريقه ده چې خاورې ځان ونيسي.^۱

مسئله: چار کنجه د قبر جوړول مکروه دي مستحبه طريقه دا ده چې قبر بايد ماهي پشته جوړ شي چې د ځمکې نه يوه لويشت جگ رانشي.^۲

مسئله: د مړي د دفن کولو وروسته لږ ساعت غوندي هلته ايساريدل مستحبه طريقه ده چې هلته لږ غوندي قرائت، دعا د مغفرت ورته وکړي.^۳

متفرقي مسئلې

مسئله: که حامله ښځه مړه شوه، بچی پکې ژوندي وو گيډه به يې ورته وخيري بچی به ترې راوباسي، او که ښځه ژوندي وه بچی پکې مړ شو، د عمليات کولو ورته خطر ه وه نو هغې لپاره دا يې يا بله ښځه راوغوښتل شي چې لاس وردننه کړي، ماشوم ورنه راوباسي.^۴

مسئله: کوم وخت چې په قبر خاورې واړول شوې، د مړي ويستل جواز

^۱ رواه بحر رايق، درمختار و مراقي الفلاح

^۲ رواه مراقي الفلاح

^۳ رواه درمختار و درمختار

^۴ رواه درمختار و شامي

نلري ها که د بل چا په ځای کې ښخ شوی وو هغه نه غوښتل چې دا مړی دلته وي بیا ویستل یې ضروري دي راوباسي به یې بل مناسب ځای کې به یې دفن کړي.

مسئله: ځانته مخکې کفن تیارول جواز لري، لیکن د قبر تیارول مکروه دي، ولې چې د دې پته نشته چې زه کوم ځای مرم، بعضي وايي چې مخکې قبر تیارول هم مکروه ندي، بلکه ثواب لري^۱.

مسئله: د مړي د ښخولو وروسته په قبر د شنې ونې درول بدی نلري، لیکن د شنې ونې یا شین بوټي پرې کول مکروه تنزیهي دي، او که وچ وي فرق نلري^۲.

مسئله: د مړي د خپلوانو او همسایه وو لپاره مستحبه طریقه ده چې د مړي د کور والو لپاره اول درې ورځې کنه نویو شپه او یوه ورځ باید طعام ورکړي^۳.

مسئله: که څوک غواړي چې مړي ته ثواب ورسوي نو هغه دې نفل لمونځ، نفلي روژه او صدقات خیرات ورپسې کوي، او ثواب دې د هغه روح ته بخښي دلته د وخت تعین ضرور ندي هر وخت یې کولای شي^۴.

فایده: کومه ښځه چې دنیا کې د چا په نکاح وي نو هغه به په قیامت کې هم چې دواړه جنت ته لاړ شي هلته به هم د هغه سړي منکوحه وي، او که په دنیا کې د ښځې دوه خاوندان وي نو قیامت کې به هغه د آخري خاوند منکوحه وي، بعضي وايي چې ښځې ته به اختیار ورکول کیږي، کوم یو چې اختیار وي ځانته د ښځې خوښه ده، او که باکره نجلی مړه

^۱ درمختار و شامي

^۲ رواه رد مختار

^۳ رواه ملا علی قاري

^۴ رواه درمختار و رد مختار

شوي وي نکاح يې نه وي کړي نو هغې ته به اختيار هم ورکول کيږي چا سره چې نکاح کوي کولای يې شي.

او که يې انسانانو کې څوک خوښ نشول نو الله پاک به ورته يو نارينه پيدا کړي چې هغه به دا نکاح کوي.^۱

فايده: د قبر د زيارت طريقه داده چې کله ورځي د خپل طرف نه به اول کې دا دعا ووايي (السلام عليكم يا اهل القبور وانا انشا الله اليكم واردون) بيا چې کوم سورتونه د کلام پاک يې زده وي هغه به ولولي، لکه سورت فاتحه د سورت بقرې اوله حصه تر مفلحون پورې، ايات کرسې، آمن الرسول، سورت ياسين، تبارک الذين، سورت تکاثر، سورت اخلاص درې وارې يا اوه وارې ولولي يا يو کړت سورت ياسين ولولي د مقبرې مرده گانو ته به يې وښيي، ډير کوشش دې وکړي د شرک ويلو نه ډير ځان وساتي لکه اې زيارته!، يا باباجي!، يا اې فلانيه! دا کار يا مشکل راته څنگه او څنگه کړه، نه بايد مونږ هر څه د الله پاک نه وغواړو هغه ز مونږ مشکل کشا دی.^۲

د قبر د حالت بيان او مسائل

په حديث شريف کې نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم مهرباني کړيده چې قبر د جنت د باغونو څخه يا يو باغ دی يا دا چې د دوزخ د کندو څخه يوه کنده ده.

حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه فرمايلي چې قبر د آخرت د منزلونو لمری، منزل دی چا چې پدې منزل کې نجات پيدا کړو نورو ټولو منزلو کې ورته نجات حاصل دی او که پدې منزل کې څوک پاتې راغلی

^۱ رواه مجموعه فتاوی بحواله غرايب

^۲ رواه درمختار و شامي

هغه ټولو منزلونو کې پاتې دی^۱.

بل ځای خپله نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې ما بل منظر د قبر نه زیات د ویرې او هیبت والا بل منظر ندی لیدلی، دا ځکه چې قبر هره ورځ اعلان کوي چې زه نا آشنایی کوریم، د خاورو، چینچو او ځناورو څخه ډک کوریم، خپل ځان سره د نجات لپاره څه توبه راوړئ.

کله چې یو کامل مومن مسلمان قبر کې دفن کړای شي نو قبر ورته وایي چې ستا راتلل ماته ډیر خوښ او د قدر وړ دي، ځکه چې ستا گرځیدل پر ځمکه د دنیا ماته ډیر خوښ وو، اوس به د هغې گرځیدا مکافات او اجر و نه ووينې نو دا قبر ورته دومره فراخه شي ترڅو چې سترگې یې کار کوي، بیا د جنت دروازې ورته خلاصې او د جنت په نعمتو یې سترگې یخي شي. او که چیرې فاسق او فاجر مړ شي او قبر ته کوز شي نو قبر پرې اواز وکړي چې ستا راتلل ماته سپیره دي او نامبارک دي، دا ځکه چې ته زما په خپته گرځیدې او خپل عمر دې ټول په کبر، بعض او بدبختۍ عبث تیر کړ اوس ماته حواله شوې اوس به د خپل بدبختۍ نتیجه ووينې بیا به پدې بدبخته د ځمکې نیول شروع شي دومره زور به پرې وکړي چې پښتۍ یې یو بل کې داسې ورننباسي لکه څنگه چې د دواړو لاسونو گوټې یو بل سره ځنځیر غوندې حلقه شي.

بیا به اژدهاران ورباندې مقرر شي، تر قیامت به یې چیچي او ټکونه به ورکوي، نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي که چیرې لدې اژدهاگانو نه یو دنیا ته راپوه کړي تر قیامت به ځمکه څه شی شنه نه کړي^۲.

حدیث شریف: نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې د قبر د

^۱ رواه فضایل اعمال

^۲ رواه فضایل اعمال

عذاب څخه د بچ کیدلو بهترین عمل د الله پاک ذکر دی چې د قبر د عذاب د بچ کولو لپاره د ذکر نه بهترینه بله وسیله نشته.

بل روایت کې راغلي چې د قبر د عذاب د بچ کولو لپاره بله وسیله د شپې لخوا د تبارک الذی وظیفه ده^۱.

حضرت ابن عمر رضي الله تعالى عنه فرمایي چې یوه ورځ حضور نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم زما اوږه ونيوله، ماته یې وفرمایي چې: دنیا کې د مسافر غوندې ژوند اختیار کړه په دنیا کې داسې فکر کوه، چې په لاره روان یم نو دا سفر به خامخا ختموم، سحر کې د ما بنام په انتظار اوسي، نو حتمي به د آیندې لپاره د خپل صحت توبنه د خپل مرض لپاره تیاروی، دا ځکه چې ستا د صحت توبنه د آینده مرض لپاره دوا گرځي، باید هغه ژوند کې د مرگ نه مخکې تیاره کړي^۲.

حدیث شریف دی چې قبر کې زیات مشکلات او عذابونه د متیازو نه سړي ته پیدا کیږي، دا ځکه چې صحرا گشت کې اکثره خلک د متیازو څاڅکو ته فکر نه کوي، چې هغه تل د ده جامو او بدن ته الوزی، باید چې صحرا گشت کې ډیر احتیاط وکړي، د متیازو څاڅکو نه ځان وساتي^۳.

حضرت براء رضي الله تعالى عنه فرمایي چې یوه ورځ نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم یوې جنازې ته لاړو هلته نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم د یوه قبر خوا کې کیناست، مبارک دومره وژړل چې ټول مخ مبارک یې پر اوبنکو لوند شوو حتی چې مخې ته یې ځمکه په اوبنکو لمده شوه، په فصاحت یې وویل چې ای وروڼو! د قبر لپاره تیاری وکړئ چې دا یو

^۱ رواه ترمذي او ابن ماجه

^۲ رواه مشکوات

^۳ رواه اعمال

سخت او خطرناک منظر دی!

حضرت بي بي عايشه رضی الله تعالی عنها یوه ورځ نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم ته وویل چې اې د الله پاک رسول! ته هره ورځ د قبر د عذاب څخه ژاړې او پناه غواړې، دا څه وجه ده؟ نو نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم ورته وفرمایل چې اې بي بي عايشې! ماته دا خطر ده که زه تاته ووايم او د قبر د عذاب نه مو پوه کړم، تاسو به بلکل خپل مړي ښځ نکړئ، د ويرې او خوف د وجې نه که نه نو ما به دعا کړي وه او تاسو ته به می د قبر د عذاب حالات بیان کړی وه.^۱

حدیث شریف: نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي که چيرې وحشي حیواناتو یا ځناورو ته دومره د مرګ د حالت معلومات وشي لکه څنگه چې تاسو ته معلومات شته او درته شوی ده نو ټول حیوانات به د مرګ د حالت هرې خواته خواره واره شي نو یو به هم په سترګو ونه ویني. بل حدیث شریف کې راغلي چې تاسې مرګ ډیر ډیر یادوی دا د گناهونو د لرې کولو او دنیا سره د بي رغبتۍ بهترینه وسیله ده.^۲

حدیث شریف: نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې هره ورځ د لمر ختلو وخت فرښتې اعلان کوي، چې اې خلکو څومره چې کولای شئ نن ورځ ځان سره نیک عملونه ذخیره کړئ، دا وخت بیا درته په لاس نه راځي پخپله عملنامه کې ځانته څه ولیکي.

په همدې شکل دوه نورې فرښتې هر سحر یو اعلان کوي چې اې د نیکۍ طلب کوونکيه! زیری واخله، وړاندې شه نوره نیکي هم وکړه. دوه فرښته اعلان کوي چې د بد عمل کوونکيه! بد مه کړه، منع شه

^۱ رواه ترغیب

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه احیاء

خپل ځان ته د هلاکت سامان، توبه او ذخیره مه جوړوه.

یوه حدیث کې راغلي چې په قبر کې د مړو چيغې او وایيلا، یو انسان او بل پیریان نه اوري نور ټول ساه لرونکي حیوانات یې اوري.^۱

حدیث شریف: حضرت ابوهریره رضي الله تعالى عنه فرمایي، یوه ورځ نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم د قبر خوا کې ناست وو نو ویې فرمایي چې اې خلکو! قبر هره ورځ اعلان درته کوي چې اې د آدم ځویه! تا ولې زه هیر کړم؟ زه د تنهایی کوریم، نا آشنا کوریم، د وخت او وارخطایي کوریم، د تورې تاریکي کوریم او د قسما قسم چینجیو کوریم، غفلت ونکړې خپل ځان سره یو څه درسره راوړی.^۲

حضرت عثمان رضي الله تعالى عنه یوه ورځ د قبر پر سر دریدلی وو، دومره یې وژړل چې ډیره مبارکه یې ټوله په اوبنکو لمده کړه، چا ورته وویل چې اې د الله پاک دوسته! ته ولې دومره ژاړې د دې په عوض ته د دوزخ د نجات او د جنت دا خلیدو په حال ولې نه ژاړې، ده ورته وفرمایي چې ما د نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم څخه اوریدلي چې قبر د آخرت د منزلونه اول منزل دی که پدې منزل کې څوک کامیاب شو نور باقي اعمالو کې به هغه کامیاب وي او که پدې منزل کې ناکام شو نور باقي اعمالو کې هغه ناکام دی.^۳

حدیث شریف: خپله رسول کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې قبر کې مړي داسې حالت کې وي لکه څنگه چې څوک په اوبو کې ډوبیږي او هغه هرې خواته لاس او پښې اچوي چې ځانته نجات ورکړي او یا په

^۱ رواه فضایل اعمال

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه فضایل اعمال

^۴ رواه فضایل صدقات

دې انتظار وي اوس به ماته څوک لدې هلاکت نه نجات را کړي. همداسې مړي هم قبر کې د خپل پلار، مور، وروڼو او دوستانو د دعا او صدقې ته منتظر وي، چې څوک به ما پسې دعا يا صدقه وکړي، دا ځکه چې دعا او صدقه د دنيا او مافيا نه ورته بهتره او د نجات وړ ده.^۱

په فضایل صدقات کې يوه قصه راغلي، چې د يوه بزرگ ورور وفات شوی وو د هغه د تکفين او تهيز وروسته دا بزرگ کورته راځي، څو ورځې وروسته دا بزرگ خوب ويني چې ورور سره خبرې کوي ورته وايي چې وروره! تا باندې څه حالت تير شو، حال راته بيان کړه، ورور يې ورته وويل چې کله زه تاسو دفن کړم او تاسو رانه لاړې پدې وخت کې زما خواته يوه هيبت ناکه د اور شعله را روانه وه، پدې وخت دوستانو نه يوه دوست زما په حق کې د مغفرت دعا وکړه الله پاک هغه د اور شعله د هغې د دعا په برکت رانه دفع کړه.^۲

حضرت ابن عمر رضي الله تعالى عنه فرمايي چې يو شخص نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم نه پوښتنه وکړه چې زيات محتاط (هوشيار) څوک وي، نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم ورته وفرمايل چې څوک مرگ ډير يادوي او د مرگ لپاره تل تياری کوي پکې مصروف وي نو داسې خلک تل په دنيا کې په دنيوي شرافت کې وي او د آخرت اکرام (عزت) حاصلوونکي وي.^۳

ځينې خوش نصيبه خلک شته چې په قبرو کې مزې کوي، تر او تازه مخو باندې په راحت او آرام کې دي، دا هغه خلک دي چې ده پدې دوکه باز کور کې (دنيا) د هغه کور لپاره توجه وه هغه يې ياد وو لدې اميدونو

^۱ رواه فضایل صدقات^۲ رواه فضایل صدقات^۳ رواه ترغيب

نه يې د هغې اميدونه مقدم کړي وو خپل ځانته يې څه توبنه جمع کړي او د رسيدو مخکې يې ځان لپاره د نجات لاره پيدا کړه.

نو اې انسانه! چې صبا ته قبر ته ځي، آيا تاته دا اميد دی چې دا بې وفا دنيا به تاسره پاتې کيږي؟ آيا تاته دا اميد دی چې ته به دنيا کې تل ژوندی پاتې کيږي؟ ستا دا بنکلی مکان، بنکلي باغونه، بنکلی ژوند، نرمې بستري او نور د عيش او نوش سامان به رانه پاتې شي او کله چې ملک الموت راشي دا به مې د خلاصون وسيله وگرځي، او که د ځنکدن په سختۍ به اړخ په اړخ بدلیدلی پاتې شم.

افسوس صد افسوس اې هغه انسانه! چې نن ورځ د مرگ په وخت کې د خپل ورور سترگې پټوې، د خپل ځوی سترگې پټوې، د خپل پلار سترگې پټوې او په دوی کې څوک لمبوې، چاته کفن ورکوي، د چا سره په جنازه روان يې، څوک د قبر کنده کې اچوي، صبا په تاهم دا ټول شيان راتونکي دي، بيا هم اې انسانه! ته پداسې شي خوشحاليږې چې هغه ژر درنه فنا کيدونکی دی او په اوږدو اوږدو ارزوگانو او د دنيا په اميدونو کې مشغول يې؟ اې بې وقوفه! څوک دې د خوب په لذتونو کې نه دوکه کيږي، او ستا ورځ ټوله په غفلت کې تيريږي او مرگ درباندي سور دی، نن ته هغه کار کوي چې صبا ته به په هغه غم کوي او په دنيا کې د څارويو غوندې ژوند تيروي.^۱

حضرت اسامه رضي الله تعالى عنه يوه وينځه په قرض واخيستله، او د قيمت آدا کول يې يوه مياشت وعده ورکړه، کله چې نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم خبر شو په تعجب يې وفرمايل چې اسامه تريوې مياشتې پورې يوه وينځه په قرض اخيستي ده، او اسامه ته د خپلې زندگۍ لوی اميد پيدا شوی دی، زما دې قسم په هغه ذات وي چې زما ساه د هغه په

^۱ رواه فضایل صدقات

قبضه کې ده ماته خو د سترگې د رپ پورې هم د خپلې زندگۍ یقین نشته، یا د اوبو څکلو پیاله او چته کرم، او ماته د خپل ژوند کله چې یوه مړۍ ډوډۍ خولې ته کړم د هغې د تیریدو یقین نلرم، نو اسامه رضي الله تعالی عنه یې مجبور کړو ورته یې وفرمایل که نقدې روپی لري وریې کړه او که نقدې روپی نلري نو وینځه ورته واپس کړه، ورباندې واپس یې کړه^۱.

عمر بن عبید رحمه الله تعالی وایي چې ابو شعيب بن زیاد مريض وو زه د هغه پوښتنې لپاره ورغلم، چې د هغه د ځنکدن حالت وو، نو ده ماته وویل چې زه تاته یوه خوشخبري درکوم، زه دلته یو نا آشنا سړی او نا آشنا ښکلی سړی وینم نو ما چې پوښتنه ورنه وکړه چې ته څوک یې؟ نو هغه راته وویل چې زه ملک الموت یم، نو ما ورته وویل چې ما سره به د نرمۍ سلوک کوي نو هغه راته وویل چې ماته هم دا حکم شوی دی چې دې سره به ښه سلوک کوی نو زه به هم د نرمۍ سلوک در سره وکړم.

ابو حکیم خیری رحمه الله تعالی ناست وو څه یې لیکل په لیکلو کې یې قلم د لاسه وغورځیده ویې ویل که چیرې داسې مرگ وي په الله پاک مې د قسم وي چې دا ډیر ښه مرگ دی دا یې وویل او وفات شو.

د حضرت سلیمان علیه السلام کیسه

یوه ورځ حضرت سلیمان علیه السلام چیرته تشریف فرما وو، مرغانو یې په سر د چتری په شکل چتر جوړ کړی وو، سیوری یې پرې کړی وو تخت یې په هوا پیریانو او دیوانو نقل او شاه خواته انسان او پیریان روان وو، پر لاره کې یو عابد د الله پاک په ذکر مشغول وو چې سلیمان (ع) یې ولیدو ویې ویل: یا الله تا څومره غټه پادشاهي ورکړیده، چې سلیمان علیه السلام دې د دنیا په ټولو انسانانو، پیریانو او مرغانو

^۱ رواه فضایل صدقات

حکومت ورکړې ده، کله چې سلیمان علیه السلام د عابد دا وینا واریده نو پیریانو او دیوانو ته یې وویل چې صبر وکړی ما کوز کړي نو سلمان علیه السلام ورته وفرمایل چې ای عابده! چې کوم مسلمان یو ځل سبحان الله ووايي د هغه په عملنامه کې د هغه لپاره د سلیمان د دې لوی پادشاهي نه غوره او اوچت ثوابونه او اجر و نه دي، زما دا لویه پادشاهي ختمیږي، او ستا سبحان الله ترابده باقي ده،

د حضرت ابراهیم علیه السلام په صحیفه کې دي چې ای دنیا ته څومره ذلیل او بدبخته یې چې د الله پاک د نیکو بندگانو لپاره خپل ځان بنایسته کوي، نو ما د خپلو بندگانو زړو کې ستا دشمني اچولي ده او له تانه مې د هغوی مخ اړولی دی، زما یو مخلوق له تا څخه زیات ذلیل ندی پیدا کړی، نو ستا دا ټول زیب او زینت بې کاره او ختمیدونکی دی نو ما ستا په ارتباط ستا د پیدا کیدو په ورځ دا فیصله کړې ده چې ته به همیش د چا په اختیار کې نه یې او نه همیش تاسره څوک و اوسي څومره چې څوک تاسره بخل وکړي هغه نیک دی، او هغه نیک بندگان چې قلباً زما په فیصلو راضي دي، او زما په احکامو باندې پابند دي د هغوی لپاره خوشحالي ده، کله چې دوی هغه وخت د خپلو قبرونو نه راوچتیږي زما سره د دوی یوه رڼا امانت ده هغه به د دوی مخکې ایښوول کیږي، نسی او چې خواته به یې فرښتي وي، حتی چې زه به د دوی ټول امیدونه ورته پوره کړم.

حدیث شریف: د نبی کریم صلی الله علیه و اله وسلم مبارک ارشاد دی، هغه فرمایي چې خوشبخته کس هغه دی چې دې خپل نفس د الله تعالی د رضا د کارونو لپاره جوړ کړي او د مرګ نه پس په کار راتلونکی عملونه وکړي بدبخته او کم عقله شخص هغه دی چې هغه د خپل نفس د خواهشاتو تابع داري کوي، او د الله پاک نه امیدونه تړي.^۱

^۱ رواه ترمذی، مشکوات او ابن ماجه

ابو عثمان نهدي رحمه الله تعالى فرمايي چې ما حضرت عمر رضي الله تعالى عنه په منبر باندې وليدو چې خطبه يې ويله او ما دده د کميس پيوندونه وشمير د ولس پيونده ورته لگيدلي وو.

هر مسلمان بايد اميدونه مختصر وساتي

نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمايلي چې دنيا دار داسې يو مثال لري لکه څرنگه چې يو سړی په ابو روان وي منزل کوي نو پدې به د چا يقين وي چې دې د اوبو د پاسه روان وي، او دده پنبې لمدې نشي؟.

حديث شريف: نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمايلي چې د بودا سړي زړه هميش دوه شيان ځوان ساتي چې هغه اول د دنيا په محبت کې دوهم د آرزوگانو او اميدونو په اوږدولو کې.

فقه ابو ليث سمرقندي رحمه الله تعالى فرمايي چې څوک خپل اميدونه مختصر ساتي الله پاک د هغه څلور اکرامه کوي:

۱. په خپل اطاعت کې هغه ته پوره قوت ورکوي.

۲. د هغه غم کم شي.

۳. هغه ته په لږه روزي کې قناعت حاصلوي.

۴. او د هغه زړه منور يعنې روښانه کوي.

علماء کرامو فرمايلي چې پر زړونو کې نور (رڼا) څلور شيان پيدا کوي:

۱. خالي خيټه باندې چې کم خوري.

۲. د نيکو خلکو سره ناسته کې.

۳. د تيرو شوو گناهونو يادولو کې.

۴. د اميدونو مختصر کولو کې.

او هغه څوک چې بیا خپل امیدونه اوږده اوږده ساتي نو الله پاک هغه په څلور قسمه عذابونو اخته کوي:

۱. د ده په عبادت کې سستي پیدا شي.
۲. د دنیا غم پرې ډیر بار شي.
۳. د مال جمع کولو او زیاتولو فکر پرې هروخت غالب شي.
۴. زړه یې ډیر سخت شي.

علماء کرامو بیا لیکلي چې د زړه سختي څلور شیان پیدا کوي:

۱. زیات موږ والی (ډیره خواږه کول).
۲. د بدو مجلسونو نه.
۳. د گناهونو یادولو نه.
۴. او گډو امیدونو پیدا کولو نه.

دلته بیا نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم حضرت عایشې رضي الله تعالی عنها ته فرمایلي چې: که ته ما سره په قیامت کې او سیدل غواړې نو په دنیا کې داسې وخت تیره لکه څنگه چې یو مسافر په سورلی روان وي، او هغه چیرته لږ غوندې ایسار شي. بل به د مالدارانو نه ځان ساتې، او خپلې جامې تر هغه وخته اغونده چې په هغه کې ترڅو پیوندونه لگېږي.

د آیات شریف مفهوم دی الله پاک فرمایي چې کوم مرگ نه تاسو ټینسته کوی نو هغه به خامخا تاسو راگیروي بیا به تاسو هغه پاک ذات سره مخامخ کېږئ چې هغه ستاسو ټولو پټو او ښکاره خبرو نه واقف دی، بیا به هغه درته ستاسو کړل شوي کارونه وبخښي او د هغه بدله به ضرور درکوي.

امام غزالي رحمه الله د گل په ورځ سحر کې خپل لمونځ ادا کړو بیا یې خپل کفن راوغوښته شکل یې کړو، په سترگو یې کیښوده او ویې

فرماییل چې اوس زه د خپل پادشاه په خدمت کې د حاضری لپاره ډیر خوشحاله یم، او حاضر یم، مبارک دا وویل مخامخ قبلې ته ځملاست مخ یې قبلې ته واړوو او ځان یې حق ته تسلیم کړو.^۱

حضرت بلال رضي الله تعالى عنه کله چې وفات کیده بښې ورته وویل های افسوس ته رانه ځي، هغه مبارک ورته وویل چې څومره د مزې خبره ده، او د الله پاک څومره لطف او کرم خبره ده چې زه به صبا ته د خپلو دوستانو سره ملاقات لپاره حاضر یرم، د خوږ نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم او د هغه مبارک گرانو او نږدې ملگرو سره به میلا ویرم.^۲

ربیع رحمه الله فرمایي چې یوه عابد بصره کې دا خبره وکړه چې یو شخص وفات کیده خلکو ورته د لا اله الا الله تلقین کاوه او د هغه ژبې نه به وتل چې: ته د دې شرابو څخه هم وڅښه، یو گیلان خو وڅښه ما هم وڅښل، ته یې هم وڅښه. افسوس افسوس د داسې کسانو په حال.

د حضرت ممشاد (رح) د وفات په وخت یو بزرگ څنگ ته ناست وو، بزرگ ورته د جنت د میلا ویدود دعا وکړه، په خندا وفرمایل ورته چې دا دیرش کاله متصل ماته جنت د ټولو زینتو سره ما مخې ته راتلو نو ما یو واړې هم ورته پوره کتلي ندي. (زه د جنت د مالک مشتاق یم).^۳

په اخر کې به د حضرت ابراهیم علیه السلام دا دعا وکړو: (ای پروردگاره! ماته، زما مور او پلار ته او ټولو مؤمنانو ته د حساب او کتاب وخت بښنه وکړی).^۴ امین یا رب العالمین.

^۱ رواه فضایل صدقات

^۲ رواه فضایل صدقات

^۳ رواه احیاء

^۴ سورت ابراهیم ۴۴

خما ترتيب شوي كتابونه

۱- د سعادت خزانه	۸- پا کوالی په اسلام کې
۲- د فضائلو خزانه	۹- شمائل ترمذی
۳- د مونځونو فضائل	۱۰- د حج او عمرې لارښود
۴- د کلمې شریفې او کلام ربې فضیلتونه	
۵- د حج خزانه	۱۱- رهنمای حج و عمره
۶- د زکات او صدقې فضائل	۱۲- عقبی ته سفر
۷- ښځه په ټولنه کې	۱۳- ځوان نسل لپاره لارښوونه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library